

О. МАШКОВА

ПРОБЛЕМА ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЖИТТЯ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ

Проблема виявлення рівня життя населення стала досить актуальною останнім часом. Це, насамперед, пов'язано з посиленням соціальної орієнтації економіки. Вчені відмовились від трактування процесу розвитку тільки як зростання обсягу матеріальних благ та послуг, а отже усвідомили те, що характеристиками розвитку не можуть слугувати тільки макроекономічні показники, зокрема обсяг валового внутрішнього продукту (ВВП) та середній доход на душу населення. На даному етапі розвитку суспільства дослідники (Лібанова Е. М., Власенко Н. С., Власюк О.С., Калачева І. В., Макарова О. В., Шевчук П. Є., Шишкін В. С.) вийшли на якісно нове бачення ролі та значення людини в економіці, сформували так звану концепцію людського розвитку. Основною думкою цієї концепції є переміщення потреб людини на перше місце, особливо це стосується духовних потреб. Економічний розвиток за таких умов слугує лише засобом можливого покращення рівня життя, а не кінцевою метою діяльності людей. Отже, концепція має соціальне спрямування, відповідно підсилюється зв'язок економіки з демографією. Демографічні характеристиками рівня життя стали на один щабель поруч з економічними. Особливо це стосується виявлення рівня життя в сільській місцевості, де в умовах пострадянського переходу до індивідуального господарства, доходи населення стали нефіксованими, а відповідно офіційні данні про середній доход на душу населення не відображає реального рівня життя селян. Тому, лише концепція людського розвитку, в якій враховуються соціальні фактори розвитку суспільства, може вирішити проблему оцінювання рівня життя сільського населення.

Згідно цієї концепції, виділяють 9 груп факторів, які враховують при виявленні рівня розвитку життя, а саме :

1. стан і охорона здоров'я ;

2. фінансування людського розвитку;
3. рівень освіти населення;
4. екологічна ситуація;
5. демографічний розвиток;
6. розвиток ринку праці;
7. соціальне середовище;
8. матеріальний добробут населення;
9. умови проживання населення;

Але, сама концепція людського розвитку, сформульована вищезазначеними авторами, розрахована на визначення рівня життя в регіоні в цілому, тому треба скоригувати наявні групи факторів з урахуванням особливостей сільської місцевості. Відповідно до цього деякі групи факторів будуть недоречними, особливо це стосується матеріального добробуту, який, як зазначено вище, не може бути досліджений прямими методами і ринку праці, який в умовах українського села несформований. Деякі фактори в окремих групах не треба враховувати через те, що вони розраховані для міської місцевості, наприклад, рівень урбанізації, питома вага міського населення, що проживає у містах, що налічують більше 100 тисяч жителів. Крім того окремі групи можна доповнити: зокрема в групу умов проживання населення можна додати забезпеченість населення модернізованою сільськогосподарською та побутовою технікою (після 1995 року випуску) в розрахунку на 100 сімей, забезпеченість автотранспортом в розрахунку на 100 сімей.

Розглянемо фактори, що використовуються для визначення рівня життя населення в концепції людського розвитку з урахуванням специфіки сільської місцевості, детальніше.

- 1. Стан і охорона здоров'я:** індекс умовного здоров'я, кількість лікарів усіх спеціальностей на 10 тис. осіб, рівень

щеплення дітей до двох років проти дифтерії, коклюшу, поліомієліту, кору, туберкульозу.

2. **Фінансування людського розвитку:** видатки місцевого бюджету на охорону здоров'я, освіту, соціальний захист в розрахунку на 100 тис.осіб., питома вага видатків на охорону здоров'я, на освіту, соціальний захист в сукупних соціальних видатках місцевих бюджетів.
3. **Рівень освіти населення:** рівень охоплення дітей 3-6 років дошкільними навчальними закладами, рівень охоплення дітей 6-9 років початковою шкільною освітою, рівень охоплення дітей 10-14 років базовою середньою освітою, рівень охоплення дітей 15-19 років повною середньою освітою, питома вага осіб з середньою спеціальною освітою серед населення старше 20 років, питома вага осіб з вищою освітою серед населення старше 20 років.
4. **Екологічна ситуація:** рівень охоплення земель несприятливими фізико - географічними процесами.
5. **Демографічний розвиток:** сальдо міграції, сумарний коефіцієнт народжуваності, коефіцієнт перинагальної смертності, коефіцієнт смертності немовлят, коефіцієнт міграції, середньо очікувана тривалість життя: при народженні, при досягненні 15 років, при досягненні 45 років, при досягненні 65 років.
6. **Соціальне середовище:** питома вага народжених поза шлюбом, співвідношення розлучень та шлюбів, коефіцієнт злочинності, питома вага тяжких злочинів в загальній кількості, кількість самогубств в розрахунку на 100 тис.осіб, кількість вперше в житті встановлених діагнозів психозу в

розрахунку на 100 тис.осіб, заборгованість по пенсіям у розрахунку на одного працівника.

7. Умови проживання населення: щільність населення, динаміка змін цін на житло, благоустрій житла (питома вага житла, обладнаного природним газом або підлоговими плитами, водогоном), розвиток соціальної інфраструктури (щільність автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям в розрахунку на 1тис.кв.км території), розвиток комунікаційних мереж (забезпеченість населення телефонними апаратами загального користування в розрахунку на 100 сімей забезпеченість населення таксофонами, відділеннями банків в розрахунку на 10 тис.осіб, середньодобовий обсяг телемовлення), забезпеченість модернізованою сільськогосподарською та побутовою технікою (після 1995 року випуску), автотранспортом на 100 сімей.

Отже, для визначення рівня життя сільського населення доцільно використовувати в основному демографічні показники. А для цього потрібно провести широкомасштабне соціологічне опитування серед сільського населення з метою створення соціально - економічних паспортів селянських громад, які дадуть змогу виявити реальний рівень життя населення на селі, знайти проблеми розвитку сільської місцевості, а, відповідно, розробити шляхи усунення цих проблем.

1.Демография. Современное состояние и перспективы развития: Учеб. Пос. Для студентов вузов / Под ред. Д. И. Валентя. – М. Высшая шк..., 1997. – 271с.

2.Лібанова Е. М., Власенко Н. С. та ін. Людський розвиток регіонів України: методика оцінки та сучасний стан. – К., 2002. – 123с

3. Методы сбора информации в социологических исследованиях. Кн.2. Организационно – методологические проблемы опроса. Анализ документов. Наблюдение. Эксперимент/ Отв. Ред.. В. Г. Андреенков, О. М. Маслов. – М.: Наука, 1990. – 224с.

Стаття присвячена проблемі оцінювання рівня життя сільського населення. Основою оцінювання є фактори, що

впливають на рівень життя, згідно з новою концепцією людського розвитку, де основними показниками рівня життя є демографічні характеристики.

Стаття посвящена проблемі оцінки рівня життя сільського населення. В основу оцінювання положені фактори, які впливають на рівень життя, згідно з новою концепцією людського розвитку, де основними показателями рівня життя є демографічні характеристики.

Машкова Ольга Вікторівна

Херсонський державний університет

Ст. лаборант кафедри хімії

Вул. Безродного 41, кв.19, м. Херсон, 73042